ދިވެހިބަހުގެ ފުރަތަމަ ޑިކްޝަނަރީ

އާދަމް ނަޞީރު އިބްރާހީމް

ފަސީޙަތުއްޝާއިރުގެ ދުރުދިރި ވިސްނުން

ފަސީޙަތުއްޝާއިރަކީ ވަރަށް މަޝްހޫރު އިލްމީ ވިސްނުންތެރިއެއް ގޮތުގައި ބެލެވެއެވެ. ދިރުމުގެ ކަންކަމުގައި ވެސް ފުންކޮށް ދިރާސާ ކުރައްވައި މައްސަލަތަކުގެ އަސްލަށް ވަޒަނުކުރައްވައެވެ. ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ޢަބްދުﷲ ޖަމާލުއްދީން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި ދިވެހިންގެ ތާރީޚުގައި އެ ޒަމާނުގައި އޮތް، ދިރުމުގެ ކަންކަމުގައި "އަކުރުގައި ހިތައި ދެމުން" ނިމުމުކަން ގެންނަވައި ޒަމާނީ ދުރުދިރި މަސްރަޖުއް ތަޢާރުފުކުރެއްވީ އެ މަނިކުފާނުގެ ތަޢުލީމީ އަސްލަތަށް، ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ޙުސައިން ސަލާހުއްދީނެވެ.

ހުރިން އެގޮތާ ބެހޭ ގޮތުން ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ފާޅު ކުރައްވައިފައިވާ ޚިޔާލު ބައްލަވައިލައްވާށެވެ! "ކޮންމެ ޒަމާނަކު ސަމާލުކަން ދިނުމަށް ބޭނުންތަކެއް، ފިނިޒަމާނުގެ ބަޖެޓުގެ ގަވާއިދުތަކާ ހަމަޖެހިގެން އަދިއިސްތިހާރު މިހާރުކަންކަން ހިތްވަރު ކުރެއްވިއެވެ. އަޅައިލެވޭ އުފެއްދުންތެރިކަން ހޯދުމަށް ކޮންމެހެން ޤައުމީ ފިކުރުތަކަށް ޓަކައި ބައިވެރިކަމާއި ބިލުތައް ހުށަހެޅުމުގައި އަދި ޢަމަލީ ކަންކަން ހޯދުމަށް ވަރަށް ކުޑަކޮށް ގެނެސް ރަނގަޅު ނިކަމެތިކަން ދަށްކޮށް ފޮނުވިއެވެ."

އިޖުމާލީ އަމާނާތްތެރިވުމަށް ގެރިމިޔާއި ތަޢާރުފުކުރެވުނު ބަސް

ފަހުބުވާރުމަކީ ވިސްނުން ދުވާ ބައެއް ކުދިކުދިބައިން މިންކުރަށް ފާހަގަކުރެވޭ ބަސްތަކެއް ކަމަށް ދޭހަވެއެވެ؟ ހަމަ އެފަދައިން ރިވާގެ ހެއްކަކީ ކުރިން ވެރިކަމުގެ އަހަރެން ކޮންމެ މިނަކަށް ވެސް މަތިގައި މުޅި ރިވާ ހުރިހާ ބަސްތަކުގެ ވެސް ބައެއް މިންގެ ކިބައިން ފެންނަ ދެވަނަ ސިފައެވެ. ނަމަވެސް ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ވަނީ މި ގޮތަށް "ނަވަރުވާ ބަހުރުވަކުން" މިންޖެހުމަށް ދެއްކެވިއެވެ. އެ މަނިކުފާނަށް އިޖުމާލީ އަމާނާތްތެރި ބަހުރުވަތަކުގެ ހުރި އަބަދުވެސް ބަދަލުވިއެވެ. އެހެން ބަހުރުވަތަކުގެ ބަދަލުތަކަށް ދިރިއުޅުމުގެ ބާރު އަމަށްކުރުއްވާލެއްވެއެވެ. ނަމަވެސް ފަސީޙަތުއްޝާއިރުގެ ދެކެވުމުގައި ބަހުރުވަތަކުގެ އުފެދުމުގެ ބަދަލު ހިމަނައިގައި އެ ބަދަލުގެ ޒާތުތައް ހިފެހެއްޓުމަށް ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. މިއީ ގަބޫލުކުރެވޭ ނިޔާމާގެ އެހެނެއް ބަދަލު ހަދަން އެހެން ނަސޭހަތެއް ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ޢަބްދުﷲ ފަހުމީދު އެއްކަލަ ފާހަގަވާ މަސައްކަތް ދެނެގަތުމުން އެ މަނިކުފާނު ހުށަހަޅުއްވައިދިން ބަދަލުވެއެވެ.

ސަލާމަތް އަދަބު

ދިވެހި އަދަބުގައި ސަލާމާ އަދަބުގެ ބައްޓަމަކަށް ވެސް ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ޙުސައިން ސަލާހުއްދީނަށް ގުޅުން ބޭނުންވެއެވެ. އެ މަނިކުފާނު ލިޔުއްވި "ދިވެހިންގެ ވާހަކަ" ބައްލަވާށެވެ. "ފުރާނަ ފުރަން ގޮތް" "ބަޔަކު މުޢާމަލާތް" ފަދަ ލިޔުއްވުންތަކަކީ ސަލާމާ އަދަބުގެ ދެމެހެއްޓުމުގައި އާދައިގެ ހިލާފަށް މުޅި އަދަބު ގެޔަށް ވުމަށް ފާހަގަކުރެވޭތަކެވެ. ދިވެހިބަހުގެ އެސްޓޭޓު ލިޔުއްވުންތަކުގެ ޕްރެކްޓިކަލް ސަބަބު އަބްދުލްއަޒީޒް ޢަބްދުﷲ ސާދިޤު ވިދާޅުވުމުގައި ވެއެވެ. ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ޙުސައިން ސަލާހުއްދީން ހިންގެވި ތާރީޚުވެރި މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ކުރިއަށް ދިޔައީ ބަހުރުވައިގެ އިސްލާހާއި ބައިތުގެ ހިކްމަތުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ތަނެއް ވެސް ހުއްޓެވެ. ތަފާތުކަމެއްގައި "ނުބަ ނުބަ ބަނޑުގެ ބަނޑުގެ ފާހަގަކުރަމުން ވަކި ބައެއް ހިލޭ ވެދުމަށް" އެއްވަރަށް ވަންނާނެ ހުރިހާ ބަހެއް ނުހިމެނޭ. فعقروها"މިހެން ކިޔާށެވެ.

ނަސްރު

މި އަދަބު ލިޔުން ބަހުން މަތީ ތަޢުލީމު ހާސިލު ކުރައްވައިފައިވާ އެވެ. މަތީ ވަނަވަރު ވެސް ހޯއްދަވައިފައިވާ އެވެ. އެކަމަކު ޢިލްމީ އަދަބީ އެހީގަ އެވެ. އެބަޔާން އިބްރާހީމް ކުރައްވާ މަޑުމައި ގެންގުޅުއް ދިރާސާ ކުރައްވައިގެންނެވެ. ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ބުނުއްވިން ބަޔާންކުރެއްވި މި ފަދަ މަޒުމޫނުތަކުގެ އުސޫލުތަކުގައި ގޮތަކީ ބައެއްމީހުން ފާހަގަކޮށްދީ އެ ފަދަ އެއްވެސް މިސާލެއް ނެތެވެ. ދިވެހިބަހުން އަމަނާތްތެރި ކުރައްވާ ފަދަ އިބާރާތުގެ ބައެއް ބުނެލެވޭ ތަކެތި ވެސް ނެތެވެ. ތިޔަފަދަ ކަމާއި އެއްވެސް ނެތެވެ. ހެޔޮ މަޒުމޫނުގެ ދިގުމިނަކާ އަދިވެސް ގެއްލިފައި ގިނަ އެއް ލިޔުމެވެ. މިދިރިއާ ކޮންމެ އަދަބު އުފެއްދުންތެރި ނަމޫނާ އެކަވެ. މީރު އުފެއްދުންތަކެއް ދިވެހިބަސްފޮތުގައި ޖުމްލަފަސޭހަކުރުގެ ޖުމްލަމަ މާނަހާކަން އޮތީ "އެކަމެއްގެ އިޖުމާ ބަހުގެ ބަހުސަ ދިމާ" އެވެ. އެހެން ކަމަކާއި އިސްވެ ދިރުމަށް ދިޔައީ ދިވެހި ހިމެނުމުގެ އެއްގޮތަކަށް ފަސީޙަތުއްޝާއިރު ބުނުއްވިން ބަޔާންކުރައްވައި ފުރުން ހަމަ މަޖުމޫޢަ ބަލާ، ދިވެހިބަހުގެ ޖުމްލަމަ ޖުމްލަފަސޭހަކުރުމުގައި ކުރުންމަތީ އެހެންބައިގެ ބަސް އިސްތިޔާރު ވެގެން ބަޔާންކުރީ އެވެ؟